

1

หนังสือเสริมความรู้

SUDSESC

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

คำนำ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1
บทที่ 2 ความหมายและองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	6
บทที่ 3 การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้	10
บทที่ 4 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	13
บันทึกกิจกรรม	16
คณะผู้จัดทำ	19

ความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดและปฏิบัติตนที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานให้พสกนิกรชาวไทย มาตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 เพื่อให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองได้บนฐานของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ และพัฒนาให้สอดคล้องกับภูมิสังคมอย่างสมดุล และเจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จนเกิดความยั่งยืน

“เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง

- การดำเนินชีวิตบนทางสายกลางด้วยความไม่ประมาท
- จะทำอะไรก็ให้ยึด 3 หลักการ คือ ความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในการตัดสินใจและการปฏิบัติ
- ต้องใช้ความรู้และคุณธรรม (2 เงื่อนไข) เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต
- ใช้ได้ทุกระดับ ครอบครัว ระดับชุมชน ระดับองค์กร จนถึงระดับรัฐ
- เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
- นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศให้แก่คนไทย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยเน้นความพออยู่พอกินของคนส่วนใหญ่ในประเทศ และความสงบสุขในเบื้องต้น รวมถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ถูกต้องตามหลักวิชาด้วยความรอบคอบ ประหยัด และป้องกันความผิดพลาด ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความว่า

พื้นฐานของการพัฒนาประเทศ

“...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

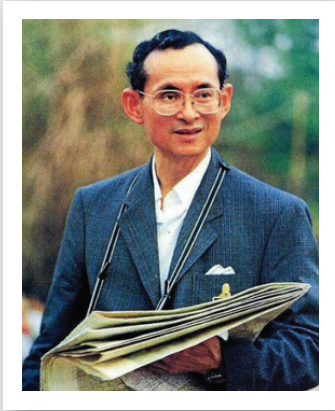
พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 19 กรกฎาคม 2517

เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจใน ปี 2540 หรือที่เรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” พระองค์ก็ได้พระราชทานคำอธิบายแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริที่ได้ทรงชี้แนะให้ประชาชนชาวไทยมาก่อนหน้านี้กว่า 20 ปี โดยทรงใช้ชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียง”

ในปี พ.ศ. 2541 ได้ทรงเน้นว่า เศรษฐกิจพอเพียง ในพระราชดำริ เป็นหลักคิด และหลักของการกระทำ - พุดจา และปฏิบัติตน- ไม่ใช่เศรษฐกิจ และให้ความหมายของการอยู่อย่างพอเพียง คือ คิด-พุด-ทำอะไรก็ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ ยึดทางสายกลาง ไม่สุดโต่ง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยเริ่มที่ความคิด มีความพอในใจ พอในความต้องการของตน ซึ่งก็คือทักษะชีวิต “อยู่อย่างพอเพียง” นั่นเอง

สามารถดูและฟังวิดีโอคลิปของพระราชดำรัสข้างต้นได้ที่
<http://www.youtube.com/watch?v=073ygyvq9Sc>

“
 "คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย
 เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย
 ถ้าทุกประเทศมีความคิด .. อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ
 มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง
 หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก
 คนเราก็อยู่เป็นสุข.
 พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้
 แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น
 ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง
 ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง..."
 ”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541

มีความเข้าใจไม่ตรงกันเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

- บ้างก็เข้าใจว่าเป็นการทำเกษตรผสมผสาน
- บ้างก็เข้าใจว่าเป็นการปิดประเทศ ต้องผลิตสินค้าบริโภคเองทั้งหมด
- บ้างก็เข้าใจว่าเป็นเพียงเรื่องการประหยัด มีเงินออม

ในปี พ.ศ. 2542 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ สศช. เห็นความจำเป็นที่ต้องมี คำจำกัดความของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้มีแนวทางเดียวกันในการนำไปใช้ในการพัฒนาระดับต่าง ๆ จึงเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยกันประมวลแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาจากพระราชดำรัสต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และร่างคำนิยาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขึ้นมา

หลังจากนั้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ขอพระราชทาน พระราชวินิจฉัยคำนิยามที่คณะผู้ทรงคุณวุฒิได้จัดทำขึ้น ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน คำนิยาม ตามหนังสือ ที่ รล0003/ 18888 จากสำนักราชเลขาธิการ พระบรมมหาราชวัง วันที่ 29 พฤศจิกายน 2542

ที่ รล 0003/18888

สำนักพระราชวัง

พระบรมมหาราชวัง กทม.10200

๙ พฤศจิกายน 2542

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาต

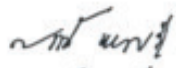
เวียน ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือที่ นร 1001/พ.01 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2542

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตำนานบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่แก้ไขแล้ว

ตามที่ท่านขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย บทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองที่ระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำบทความดังกล่าวไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณา

(หม่อมหลวงพีระพงศ์ เกษมศรี)
ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร.2253457 - 62 คอ 2315, 2316

เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรง เน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและ ยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติ ตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึง ระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความ จำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการ ต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่ เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และ ความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

ความหมายและองค์ประกอบ ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากคำนิยามที่พระราชทานมา สรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการดำเนินชีวิต ที่ทุกคน ทุกองค์กร ทุกชุมชน ทุกประเทศ สามารถนำไปใช้ในทุ กกิจกรรม ทุกสาขาอาชีพ และทุกระดับ เพื่อให้ เกิดการพัฒนาที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน

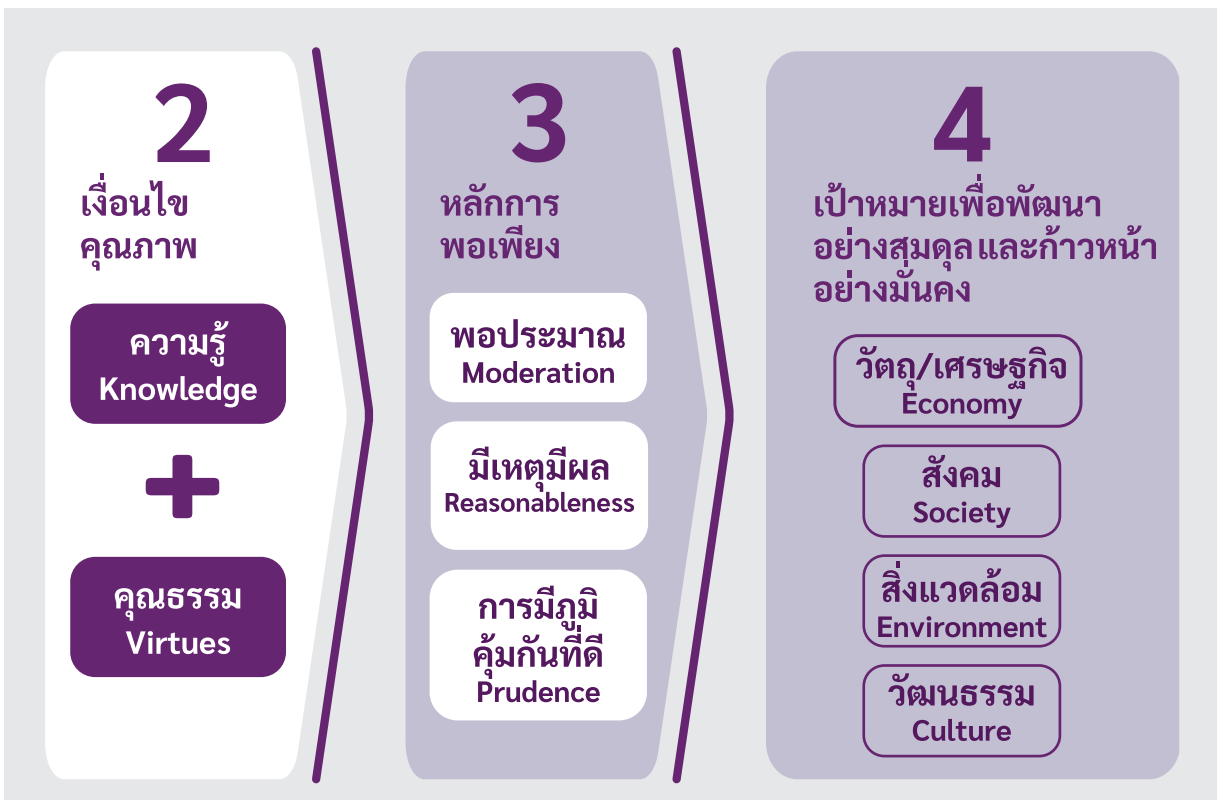
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย หลักการ 2-3-4

2 เงื่อนไข (ความรู้และคุณธรรม) คุณสมบัติพื้นฐานของคนที่มีความคุณภาพ คือมีพื้นฐานจิตใจที่มีคุณธรรม และใช้ความรู้อย่างรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง

3 หลักการ (พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) ที่นำไปใช้ในการตัดสินใจและบริหารจัดการทุกเรื่อง

4 มิติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 ด้าน ได้แก่ วัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง Sufficiency Economy Philosophy

คำอธิบายของแต่ละหลักการ

ในการดำเนินชีวิตหรือปฏิบัติงานในทุกเรื่อง ถ้าต้องการให้ประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง จะต้องดำเนินการ ดังนี้

2 เงื่อนไขพื้นฐาน (ความรู้และคุณธรรม) ที่เป็นคุณสมบัติของคนที่มีคุณภาพประกอบด้วย การมีและใช้ความรู้ และมีคุณธรรมพื้นฐาน

- **เงื่อนไขความรู้** มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน ความระมัดระวังในการปฏิบัติงาน

- **เงื่อนไขคุณธรรม** ต้องมีการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน เพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ยึด 3 หลักการ ในการตัดสินใจและบริหารจัดการทุกเรื่อง กล่าวคือ

- **หลักพอประมาณ** หมายถึง ต้องรู้จักตนเองและสภาพแวดล้อมก่อนที่จะทำอะไร และตัดสินใจทำในสิ่งที่พอเหมาะ พอดี ไม่มากและไม่น้อยเกินไป เหมาะสมกับศักยภาพและความพร้อมของตนเอง ใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น สอดคล้องกับภูมิสังคม กาลเทศะ โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- **หลักมีเหตุผล** หมายถึง ต้องคำนึงถึงสาเหตุก่อน ว่าเพราะเหตุใดจึงอยากทำ หรือต้องทำ เมื่อทำแล้ว คาดว่าหรือมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลอะไร-กับใคร-อย่างไร โดยตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผล บนความถูกต้องทางวิชาการ ด้วยความรอบคอบ

- **หลักภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** หมายถึง ก่อนที่จะทำอะไรก็ตาม ต้องคิดว่าจะมีความเสี่ยงปัญหา หรืออันตรายอะไรบ้าง ที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน แล้วอาจทำให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ จากนั้นก็วางแผน เตรียมการป้องกันปัญหาล่วงหน้า มีแผนสำรอง ซึ่งทั้งหมดก็คือการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

คำนึ่งถึง 4 มิติ ของผลจากการดำเนินการว่า ต้องนำไปสู่การสร้างความสุข และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหรือความมั่นคง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีการใช้ 2 เงื่อนไข คือความรู้คู่คุณธรรม ในการวางแผน และตัดสินใจโดยใช้ **3 หลักการพอเพียง** คือ พอประมาณ มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้เกิดขึ้น แล้วก็ต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นว่า จะทำให้เกิดความสุข และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน **4 มิติ** หรือไม่ โดยควรพยายามให้เกิดผลให้ครบทั้ง 4 มิติ ดังนี้

- **มิติวัตถุหรือเศรษฐกิจ** ทำให้มีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของ เงินทุนที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ทำให้ลดค่าใช้จ่าย เกิดการเพิ่มรายได้ สุขภาพแข็งแรง ลดค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาล
- **มิติสังคม** ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข เกิดสังคมที่มีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
- **มิติสิ่งแวดล้อม** ทำให้เกิดความสุขของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ ฟื้นฟูป่าไม้ แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ ฟื้นฟูสภาพดิน ลดมลพิษหรือขยะของเสียต่าง ๆ และมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม
- **มิติวัฒนธรรม** ทำให้เกิดการอนุรักษ์ หวงแหนวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม เห็นคุณค่าและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาทุกระดับ

ดู คลิปวิดีโอ เพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “พอเพียงตามแนวคิดของพ่อ”
ตอน เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร
โดย ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ
https://www.youtube.com/watch?v=fSpC99P-Br9U&list=PLCFno2gzk3xT_WA76tG2V0qi9h6ZZ5xUu

องค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้

รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ในการนำความรู้ต่างๆ มาใช้(ทั้งปัจจัยภายใน+ภายนอก)

คุณธรรม

พื้นฐานจิตใจมีสำนึกในคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อุดม มีความเพียร มีสติปัญญา มีวินัย

พอประมาณ

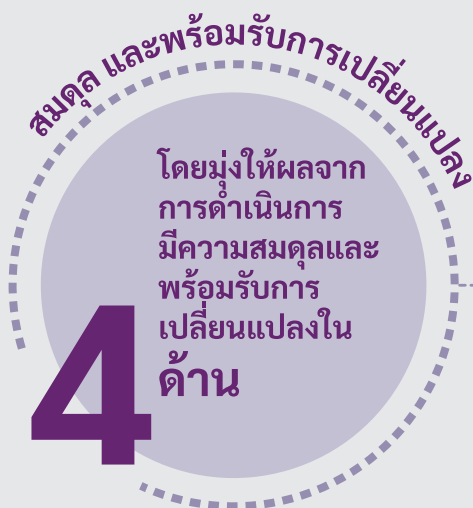
พอเหมาะ พอดี พอควร กับศักยภาพตนเอง และสภาพแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

มีเหตุผล

รู้เหตุผล ตั้งเป้าหมาย รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่นทั้งก่อนและระหว่างดำเนินการ

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

คาดการณ์ภัยอันตราย ความเสี่ยง ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการ ดำเนินการและวางแผนเตรียมการ ป้องกันอย่างรอบคอบรอบด้าน

วัตถุ/เศรษฐกิจ

ค่าใช้จ่ายลด รายได้เพิ่ม วัตถุ/เงินทอง/สิ่งของ ที่มีอยู่ ใช้ไปได้นานๆ และคุ้มค่า

สังคม

เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความสามัคคีกัน ไม่เบียดเบียนกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันกัน

สิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติ ได้รับการฟื้นฟู รักษาให้มีคุณภาพ ใช้ไปได้นานๆ สภาพแวดล้อมน่าอยู่ ปราศจากมลพิษ

วัฒนธรรม

เห็นคุณค่าของประเพณีที่ดีงาม ภูมิปัญญาไทย/ท้องถิ่น วัฒนธรรม ได้รับการสืบทอด

บทที่ 3

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ต้องมีการวิเคราะห์แต่ละหลักการ ดังนี้

2 เงื่อนไข การแสวงหาความรู้ ทั้งก่อนและระหว่างการทำงาน การที่ตนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องมีคุณธรรมที่จำเป็น ที่จะทำให้งานนั้นสำเร็จ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตัวเองและผู้อื่น หรือสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ใช้ 3 หลักการพร้อม ๆ กัน (พอประมาณ มีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร) ในการวางแผนและตัดสินใจ และระหว่างการปฏิบัติควรพยายามทำทุกอย่างแบบพอประมาณและมีเหตุผล รวมทั้งคิดถึงความเสี่ยง ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น แล้วสร้างภูมิคุ้มกันโดยหาทางป้องกันปัญหาหรือความเสี่ยงและอันตรายต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดขึ้น

คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ ว่าจะส่งผลกระทบต่อทุนหรือทรัพยากรที่มีอยู่ทั้ง 4 อย่าง ได้แก่ วัตถุ/เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อย่างไรบ้าง โดยพยายามให้เกิดความสมดุล และคำนึงถึงความเสี่ยงหรือปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละด้าน ซึ่งการจัดการให้เกิดความสมดุล อาจจะมีน้ำหนักไม่เท่ากันในแต่ละด้าน แล้วแต่บริบทและสถานการณ์

นักศึกษาแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วช่วยกันถอดบทเรียนการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อโควิด 19 และการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่ เป็นต้น

นักศึกษาช่วยกันถอดบทเรียนให้ครบทุกหลักการ (2-3-4) โดยสามารถใช้ใบงานถอดบทเรียน เพื่อระดมความคิดเห็น นำเสนอผลงานบนกระดานคลิปชาร์ต 1 แผ่น อย่างสวยงาม และนำเสนอหน้าห้อง

ใบงานถอดบทเรียนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชื่อกิจกรรม และลักษณะของกิจกรรม		
ความรู้	คุณธรรม	
เราต้องใช้ความรู้ในการเตรียมงานอะไรบ้าง เพื่อให้มีความรอบรู้และรอบคอบ ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ	เราคิดว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมี คุณธรรมใดบ้างที่จะทำให้การดำเนินงาน ประสบความสำเร็จ	
พอประมาณ	มีเหตุผล	มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
เราคำนึงถึงความเหมาะสม/ ความสอดคล้อง ความพอดีกับ อะไรบ้าง เช่น ศักยภาพและความพร้อม / ความสอดคล้อง กับกาลเวลา สถานที่ ชุมชน บริบท ทรัพยากรที่ใช้ ผู้ที่เกี่ยวข้อง	เรามุ่งหวังที่จะให้เกิดผลอะไร -กับใคร-อย่างไร/ และคาดว่าจะเกิดผลอย่างไร	เราวางแผนด้วยความ รอบคอบอย่างไรบ้าง เช่น คำนึงถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน หรือไม่ และเตรียมการป้องกัน ปัญหาอย่างไร/ มีแผนสำรอง สำหรับการดำเนินกิจกรรม อย่างไรบ้าง

วิเคราะห์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมนี้ว่าจะส่งผลให้ชีวิตของตนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง/หน่วยงาน/ชุมชน เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติอย่างไร	
<p>วัตถุหรือเศรษฐกิจ ทำให้มีการใช้วัสดุอุปกรณ์สิ่งของ เงินทุนที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ทำให้ลดค่าใช้จ่าย เกิดการเพิ่มรายได้ สุขภาพแข็งแรง ลดค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาล</p>	<p>สังคม ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน</p>
<p>สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ ฟื้นฟูป่าไม้ แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ ฟื้นฟูสภาพดิน ลดมลพิษ ขยะของเสียต่าง ๆ และมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม</p>	<p>วัฒนธรรม ทำให้เกิดการอนุรักษ์ หวงแหน วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม เห็นคุณค่า และใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนาทุกระดับ</p>

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 4

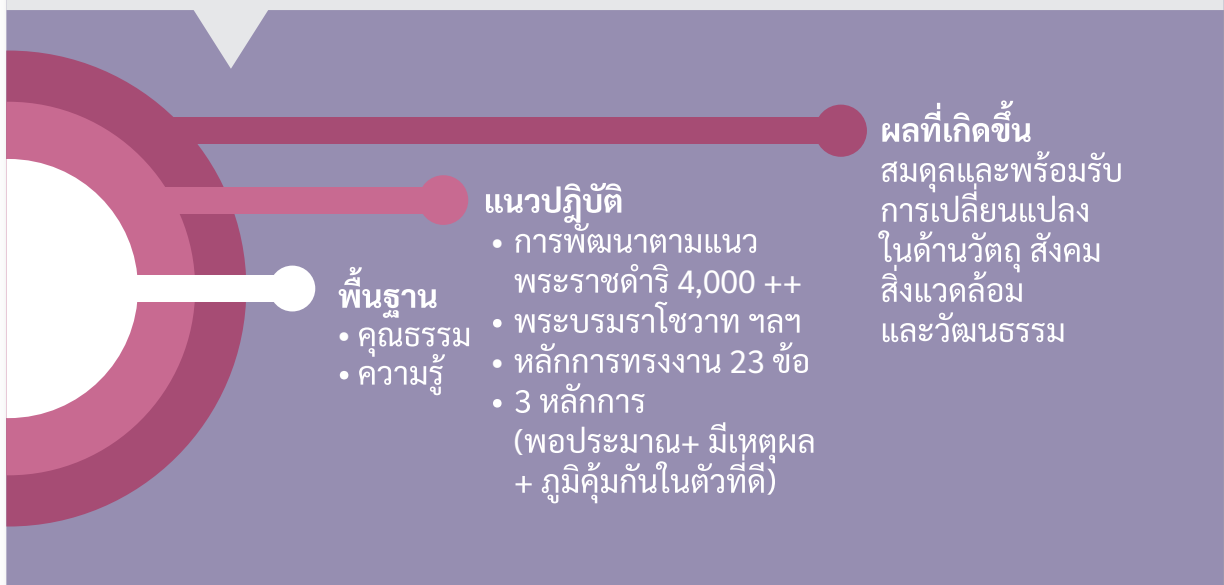
การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่คำนึงถึงคนรุ่นหลังว่าจะสามารถใช้ชีวิตที่มีคุณภาพไม่ด้อยไปกว่าคนรุ่นปัจจุบัน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ชาวโลกกำลังหาทางปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน

จุดเด่นของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการที่จะทำให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน ได้แก่ เน้นการพัฒนาที่สมดุล ด้วยการพัฒนาคุณภาพคนให้เกิดความมั่นคงในชีวิต และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหัวใจหลักของการพัฒนาตามศาสตร์พระราชา เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาตามศาสตร์พระราชา สู่ความยั่งยืน

ไม่ใช่แต่เฉพาะชาวไทยเท่านั้นที่ควรยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิต ชาวโลกทุกคนก็สามารถใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทำให้เกิดประโยชน์สุขในการดำเนินชีวิตได้เช่นเดียวกัน ดังคำกล่าวประกาศราชสดุดีของ นายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ในครั้งที่ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์” แต่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 ณ พระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

“...ด้วยพระปรีชาสามารถในการเป็นนักคิดของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ทำให้นานาประเทศตื่นตัวในการปรับรูปแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทางพระราชปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ชี้ถึงแนวทางการพัฒนาที่เน้นความพอประมาณ การบริโภคด้วยสำนึกในคุณธรรม ความรับผิดชอบอย่างเป็นเหตุเป็นผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอที่จะต้านทานและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งพระราชปรัชญานี้เป็นคุณูปการยิ่งต่อการพัฒนาในยุคปัจจุบันที่ประสบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากกระแสโลกาภิวัตน์ และด้วยพระราชปรัชญาดังกล่าวนี สหประชาชาติจึงมุ่งเน้นเพียรพยายามที่จะส่งเสริมแนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญต่อคนและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างยั่งยืนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์นี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย มีปณิธานที่จะส่งเสริมประสพการณ์และแนวทางปฏิบัติในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันทรงคุณค่าอย่างหาที่สุดมิได้ของพระองค์ท่าน มาช่วยจุดประกายแนวความคิดสู่นานาชาติประเทศ ในโอกาสนี้ ข้าพระพุทธเจ้ามีความปลื้มปิติและภาคภูมิใจ ทูลเกล้าฯ ถวาย รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ แต่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท”

เมื่อเข้ารับสมัญพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 พระองค์ได้มีพระปฐมบรมราชโองการความว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป” ซึ่งก็หมายรวมถึงการสืบสานพระราชปณิธานภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หนังสืออ่านประกอบท้ายบท :

ปริญานุช ธรรมปิยา และจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา
“ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง.... สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” (2552).
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง.
กรุงเทพมหานคร.

http://sudsesc.nida.ac.th/main/images/books/Tamroy_nida01_Book.pdf

บันทึกกิจกรรม

ตอนที่ 1 แบบทดสอบปรนัย คะแนน 20 คะแนน

1.1 จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว (5 คะแนน)

- 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพระราชดำริของรัชกาลใด
  - ก. รัชกาลที่ 6
  - ข. รัชกาลที่ 7
  - ค. รัชกาลที่ 9
  - ง. รัชกาลที่ 10

- 2) หลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงข้อความใดต่อไปนี้
  - ก. พอประมาณ สมดุล มีเหตุผล
  - ข. พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
  - ค. มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รู้จักตนเอง
  - ง. มีเหตุผล มั่นคง พึ่งตนเองได้

- 3) การปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มจากข้อใดก่อน
  - ก. ตนเอง
  - ข. ครอบครัว
  - ค. หมู่บ้าน
  - ง. ประเทศชาติ

- 4) ข้อใดถูกต้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
  - ก. ให้ทุกครัวเรือนปลูกพืชผักสวนครัว
  - ข. มุ่งให้คนส่วนใหญ่พออยู่พอกินก่อน
  - ค. ให้แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้
  - ง. เสริมหนุนให้ค้าขายกับต่างประเทศ

- 5) ข้อใดเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
  - ก. การสร้างชุมชนเข้มแข็ง
  - ข. การทำให้เกษตรกรทั้งประเทศมีรายได้
  - ค. การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
  - ง. การสร้างความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนในการพัฒนา

1.2 จงอ่านข้อความแล้วใส่เครื่องหมายในช่องหลังของแต่ละข้อ (5 คะแนน)

ข้อมูล	ถูก	ผิด
1. สติถือเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง		
2. มะตูมใช้หลักพอประมาณ จึงหาข้อมูลก่อนไปซื้อเครื่องเขียน		
3. การใช้กระดาษอย่างคุ้มค่าเป็นมิติด้านสังคม		
4. ใจปิดไฟและปิดน้ำทุกครั้งหลังใช้งานเป็นมิติด้านวัฒนธรรม		
5. ป่านวลทำขนมเงินเลยแบ่งให้ป่านิดข้างบ้านเป็นมิติด้านสังคม		

1.3 จงใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ตรงกับข้อความที่กำหนด ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ (10 คะแนน)

ก. ความพอประมาณ

ข. มีเหตุผล

ค. มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ข้อความ	ก.	ข.	ค.
1. จินตนาตรวจสอบความถูกต้องของการบ้านก่อนนำเสนอครู			
2. ลุงพรชัยใส่แว่นสายตา เพื่ออ่านหนังสือพิมพ์			
3. สมบัติขับรถตามกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัด			
4. เราปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันหน้าดินถูกทำลาย			
5. โรงเรียนเราสอนทอเสื้อ สอดคล้องกับอาชีพในชุมชน			
6. ลุงบุญมาสำรวจเส้นทางก่อนที่จะไปประชุมที่กรุงเทพมหานคร			
7. วันนี้แม่หุงข้าวมากหน่อยเพราะเราจะมีเพื่อนมากินข้าวด้วย			
8. นพรัตน์ส่งงานภายในเวลาที่ครูกำหนด			
9. ฉันทิ้งหน้ากากอนามัยทุกครั้งก่อนออกจากบ้าน			
10. กำนันทำโครงการสร้างฝายเพื่อฟื้นฟูป่าชุมชน			

ตอนที่ 2 แบบทดสอบอัตนัย รวม 10 คะแนน

ให้นักศึกษาใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยแสดงให้เห็นว่าจะใช้ หลัก 2-3-4 อย่างใดบ้าง โดยให้ใช้ใบงานข้างล่างในการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจ

<p style="text-align: center;">ความรู้</p> <p>ต้องใช้ความรู้อะไรบ้างในการตัดสินใจ เพื่อให้มีความรอบคอบ ในการทำภารกิจให้ประสบผลสำเร็จ</p>	<p style="text-align: center;">คุณธรรม</p> <p>ตัวเราจำเป็นต้องมีคุณธรรมใดบ้าง ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ</p>	
<p style="text-align: center;">พอประมาณ</p> <p>เหมาะสม สอดคล้อง พอดีกับอะไรบ้าง เช่น ศักยภาพและความพร้อมของตนเอง ความสอดคล้องกับภูมิสังคม เวลา หรือทรัพยากรที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว</p>	<p style="text-align: center;">มีเหตุผล</p> <p>เพราะเหตุใดจึงอยากทำ และคาดหวังหรือมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลอะไร-กับใคร-อย่างไร</p>	<p style="text-align: center;">มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี</p> <p>คิดว่าจะมีความเสี่ยงหรือปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ และวางแผนเตรียมการป้องกันปัญหาอย่างไร มีแผนสำรองไหม</p>
<p>วิเคราะห์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนว่าจะส่งผลให้ชีวิตของตนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง/หน่วยงาน/ชุมชน เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติอย่างไร</p>		
<p>วัตถุ/เศรษฐกิจ: ใช้เงินทุน สิ่งของอย่างประหยัดและคุ้มค่า ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้</p>	<p>สังคม: เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกับผู้อื่น แบ่งปัน ซื่อสัตย์ไม่เบียดเบียนกัน หรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น</p>	
<p>สิ่งแวดล้อม: มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดการขยะมูลฝอยต่าง ๆ</p>	<p>วัฒนธรรม: ร่วมรักษาวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ ความเป็นไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>	

คณะผู้จัดทำ

คณะบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร. ปรียานุช ธรรมปิยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มลฤดี สระภูมัย
นางสาว ผาณิต เกิดโชคชัย

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการเงิน

ผู้เขียน

อาจารย์ ดร. ปรียานุช ธรรมปิยา

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

คณะทำงาน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

นาย กรพรหม ธีรวัฒน์
นางสาว อัมมาริสรา ธีรโสภณ

นางสาว ธนัตถ์ลักษณ์ มีเจริญ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

นาย กานต์ชนก สุพรรณ
นางสาว จิตรลดา โครตโนนกกอก
นางสาว ชยานิษฐ์ ธนาเลิศหิรัญโชติ
นาย ทวีวุฒิ จันทร์ศรี
นางสาว บุรุษกร จุณณานนท์
นางสาว ปาลจิรา ผดุงกรรม
นางสาว ภัศรา ตู๊ปิ่นเพชร
นาง ยุพเรศ แก้วจงประสิทธิ์
นาง วาริน รอดบำเรอ
นาง สมหมาย เสื่อนาราง
นางสาว สนิवास กิตติบริสุทธิ
นางสาว สุนารี ศรีรัตน์
นางสาว อมราลักษณ์ ศรีเพียรเอม

นางสาว กิตติยา รอดมา
นางสาว จุลจิรา ภูสีเขียว
นาง ญาธิดา ฐูปมงคล
นาย ทัดพงษ์ เครือใจ
นาย ประพาส ฉ้วนกลิ่น
นาง ผกามาศ เรืองจิรัชฐีเยร
นางสาว มลารวรรณ พุทธพงษ์
นางสาว วรทยา อูราโรจน์
นางสาว ศิริรัตน์ ชูจิ๋ว
นางสาว สายฝน กล้าหาญ
นางสาว สุกัญญาจันดา กล้าแข็ง
นาย อติศักดิ์ สาธูงา

SUDSESC

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง

ชั้น 10 อาคารนราธิปพงศ์ประพันธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
118 หมู่ที่ 3 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์: 0 2727 3605

โทรสาร: 0 2375 3490

E-mail: sudsesc@gmail.com

www.sudsesc.nida.ac.th

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง

@SuDSESC

Sufficiency4SD